

SECTION 3

HEALTHCARE SCIENCE / ẸKỌ NÍPA ÌLERA

INTRODUCTION/ ỌRỌ ÀKỌSỌ

<p>Healthcare science is the applied science dealing with the application of science, technology, engineering or mathematics to the delivery of healthcare.</p> <p>Healthcare scientists are those scientists directly involved in delivering the diagnosis, treatment, care and support of patients in healthcare systems, rather than those individuals whose primary focus is on academic research.</p> <p>Healthcare science stretches across a wide range of scientific specialisms, encompassing biology, genetics, physiology, physics and bioengineering. Some programs also focus on identifying practices that directly improve patient health.</p>	<p>Ẹkọ nípa Ìlera jẹ ẹkọ ìmọ-jìnlẹ tó nlò oḡbón òun ọye ìmọ-jìnlẹ, ìmọ-ẹrọ, iṣe-ẹrọ àti iṣirò fún ìjìṣe ètò ìlera.</p> <p>Àwọn onímọ-jìnlẹ ẹkọ ìlera jẹ àwọn tí wọn nkópa nínú ṣiṣe iwádi-àisàn, iwòsàn, iṣètọjú, àti àtílẹ̀hìn fún àwọn aláìsàn ní gbogbo ọ̀nà ètò ìlera. Àwọn yìi kù ṣe àwọn tí wọn nṣe àtẹ́júmọ́ awàrí t'ìmọ-jìnlẹ.</p> <p>Ẹkọ nípa ìlera jẹ kòkàrí àwọn ojúlówó ẹkọ ìmọ-jìnlẹ bí ẹkọ ẹ̀dá-oniyè, ẹkọ (nípa) ìran, ẹkọ (nípa) iwúlò ẹ̀yà-ara, ẹkọ ẹ̀dá, àti ìmọ-ẹrọ ẹ̀dá-oniyè. Àwọn ètò-ẹkọ míran dá lé itọ́kasí àwọn nkan tó lẹ ṣe ìlera fún aláìsàn.</p>
--	--

VOCABULARY / ÌTÚMỌ - ỌRỌ

English	Yoruba	English	Yoruba
Health Science	Ẹkọ (nípa) ìlera	Carbohydrates	Ẹ̀là-okun
Vitamin	Ajira	Proteins	Ọ̀jẹ
Adequate diet (Balanced diet)	Ìjẹmun pípé	Fats and oils	Ọ̀rá at'epo
Cleanliness	Ìmótótó	Mineral salt	Iyọ afáralókun
Diet	Ìjẹ at'imún, Ìjẹmun	Harmful foods	Àwọn onjẹ eléwu

DISEASES OF THE BODY / ÀWỌN ÀÌSÀN ARA

ENGLISH	YORUBÁ	ENGLISH	YORUBÁ
AIDS	Àìsàn Àìgbésé ọ̀kí-ara (illness caused by the inability of the immune system to function)	HIV	Qlọjẹ afàìgbésé ọ̀kí-ara (virus responsible for inability of the immune system to function)
Amnesia	Ìgbàgbé	Hookworm	Jàgbàya
Anaemia-	Àìsàn àilẹjẹtọ	Illness due to lack of hygiene	Àrùn iwòsì
Anxiety	Àifọkànbàlẹ	Infectious disease; contagious disease; Communicable	Àrùn aranni

SCIENCE AND TECHNOLOGY HANDBOOK

		Disease	
		Jaundice	Iba ponju-ponju
Asthmatic cough	Ikò efée	Kwashiokor	Kwaṣiòkò
Backache	Èhín ríro	Leprosy	Ètẹ
Belly ache	Ínú rírún	Malaria	Ibà, Ibàá-gbóná
Body ache	Ara ríro	Measles	Kitipi, èeyi
Boil	Eéwo	Meningitis	Ibà-orí
Brain fever, meningitis	Ibà orí	Moist cough	Ikò dídẹ
		Nettle rash	Inòrun
Cancer	Jejeṛẹ	Pneumonia	Àrùn èdòforó
Canker, Stomatitis	Ìbẹ	Polio; poliomyelitis	Àisàn ropáṛosẹ; Àrùn ẹsọ ọpá-ẹhìn wíwú
Chicken pox		Productive cough	Ikò fifẹ
Chigger	Jígá	Pulmonary cough	Ikò àyà
Cholera	Àrùn Onígáméjì	Rabies	Àrùn ògbòlùgi
Coated tongue	Èfù	Ringworm	Ekùsá, làpàlàpá, kúrùpá
Congenital disease	Àrùn abínibí	Scabies	Èékú
Cough	Ikò	Scurvy	Ekúru
Craw-craw	Kuruno, Ìṣaka		
Deficiency disease	Àrùn àìdára ije àti imún	Skin rash	Eékú, Eéyi, Èyún
Dengue (breakbone fever)	Ibà inú eegun	Small pox	Ṣòpòná, Ilẹ́ẹgbóná, Ode, Sásá
Dental caries**	Ehín kíkẹ	Stomach ache	Ínú rírún
Dental plaque	Gẹ̀dẹ̀gẹ̀dẹ̀ ehín	Stomach ulcer	Ogbẹ-inú
Diabetes	Àtògbẹ	Stroke	Àrùn ẹgbà
Diarrhea	Ìgbẹ gbuuru	Tooth cavity	Akokoro
Head ache	Orí fifọ	Tuberculosis	Jẹ̀dọ̀jẹ̀dọ̀
Dry cough	Ikò gbígbe	Typhoid fever	Ibà jẹfunjẹfun
Dysentry	Ìgbẹ ọ̀rìn	Typhus fever	Ibà wórawóra
Elephantiasis	Jàbùtẹ, Òkẹ	Water borne disease	Àrùn ẹgbin omi
Epidemic	Àjàkálẹ-àrùn	Whooping cough	Ikò lílẹ ọmọdẹ
Epilepsy	Wárápá	Yaws, Frambesia	Gbòdògì
Fever	Ibà	Yellow fever	Ibà pupa
Furuncle	Eéwo	Hacking cough	Ègbẹkọ
Diarrhea with stomach ache	Àrunṣu	Genetic disease	Àrùn àfijogún; Àrùn idílẹ; Àrùn ìrandíran
Gonorrhea	Àtọsì	Heart attack	
Guineaworm	Sòbiyà	High blood pressure	Èjẹ ríru

ÌWÉ-ÌLÉWỌ ÈKỌ ÌMỌ-JÌNLÈ ÀTÌ ÌMỌ-ÈRỌ

MAJOR CLASSES OF FOOD / ÀWỌN ÈYÀ PÀTÀKÌ ONJÈ

Carbohydrates	Èlà-okun	Vitamins	Ajira
Proteins	Ọjẹ	Mineral salts	Iyọ-afáralókun
Fats and Oils	Ọrá at'epo		

COMMUNICABLE DISEASES / ÀWỌN ÀRÙN ARON-NI

DISEASE/ÀRÙN	ONA ABAJADE ÈYÀ AFAISAN	ONA TI AFAISAN NGBA RAN ÈNIYÀN	ONA ABAWOLE ÈYÀ AFAISAN
Jẹfunjẹfun / Thyroid fever	Ìgbẹ àti itọ	Láti ọwọ aláìsàn Láti inú nkan tí a yàgbé sí Láti ara èso tó hù sí ibi tí aláìsàn yá igbẹ sí Láti ara ešinşin; Láti inú wàrà tó ní àìsàn yi	Jije onjẹ elegbin yi ni èyà afàìsàn ngba de ikun àti ifun
Jẹdòjẹdò/ Tuberculosis	Ìgbẹ Kẹlẹbẹ aláìsàn Egbò ara aláìsàn	Fifi ara kan aláìsàn Fifi ẹnu ko aláìsàn l'ẹnu Bí a bá la ẹnu ní ibi tí aláìsàn ti nwúkọ Bi aláìsàn bá fi ọwọ kan onjẹ tí a bá nje tàbí kí aláìsàn bá èniyàn jẹun pọ	Láti ẹnu de ẹdọforó at'ifun
Onígáméjì/ Cholera	Ìgbẹ	Gégẹbí ti jẹfunjẹfun	Gégẹbí ti jẹfunjẹfun
Jàgbàyà / Hookworm	Ìgbẹ	Bí a bá fi ara lọ ilẹ ní ibi tí àwọn èyà afàìsàn yi wà. Ìgbàmíran, àwọn èyà afàìsàn yi lè yé ẹyin wọn sí ilẹ onfyanrìn. Láti ara èso tó hu sí ibi tí aláìsàn yàgbé sí	Èdin àwọn èyà afàìsàn yi lè wọ ara níbi tí ara ti ní egbò. Wọn a sì wà ọnà láti dé inú ifun èniyàn
Ikọ líle ọmọdé Whooping cough	Kẹlẹbẹ aláìsàn	Fifi ara kan aláìsàn	Ẹnu àti imún
Àtọsí gonorrhea	Èétú ara aláìsàn	Fifi ara kan aláìsàn, pàtàkijùlọ, bí a bá aláìsàn sùn. Bí a bá lo aṣọ ìbora tàbí aṣọ inura aláìsàn Bi aláìsàn bá fi ọwọ kan orí okó tàbí ojú obo èniyàn	Láti ibi tí ara ti ní ojú, yálà ojú obo ni tàbí orí okó
Sọpóná	Kẹlẹbẹ ọnà ọfun Ikun imún Egbò ara	Fifi ara kan aláìsàn Fifi ara kan àwọn oun èlò aláìsàn (yálà ago tí aláìsàn fi mu omi tàbí aṣọ tí ó fi bora	A rò wípé ọnà èémi Láti ẹnun tàbí imún
Ètẹ Leprosy	Kò yé ni yéké bí àwọn èyàwuuru yi ẹ nkúro lara. Ó le jẹ wípé egbò-ara ni wọn ngbà	Kò dá ni lójú bí àwọn èyàwuuru yi ẹ nran èniyàn	A kò mọ eléyi dájúdájú
Sòbiyà Guineaworm			

VITAMINS / ÈTÒ ÀWỌN AJÍRA

VITAMIN AJÍRA	BENEFITS TO THE BODY ÀWỌN ÀNFÀNÍ FÚN ÀRA	SOURCE ALÁKOSO AJÍRA
A	Wọn nse idíwọ́ fún àwọn àìsàn ara-gbígbe. Àwọn ajíra yi wúlò púpọ́ fún idàgbàsókè àwọn ọmọ-ọwọ́, pẹ̀lúpẹ̀lú fún àwọn aláboyún àti àwọn alábiyamo. Àìtọ́ àwọn ajíra yi máa nfa kí a máa lè ríran dárádára ní ọ̀rù tàbí kí ojú tilẹ̀ fọ́ pátápátá	Eyin, àwọn onírúurú ẹran, ẹdọ ẹran
B ₁	Nwọn nfún ara ní làákayè láti jẹ onjẹ déédé. Wọn sì wà fún idàgbàsókè ara. Àìtọ́ àwọn ajíra yí máa nfa àìsàn ẹsọ ara wíwú. Ó sì nfa àrùn igẹ ara. Àìsí àwọn ajíra yí nfa àìsàn ẹsọ ara fún àwọn ọdọ àti ọmọ-ọwọ́	Àwọn ẹran oríṣíríṣi, ẹwà, eyin àti onírúurú ẹfọ, wàrà, wàrà-kàṣi, àwọn onírúurú ẹsọ
B ₂	Àwọn ajíra yí wà fún kí ara lè ní ànfàní onjẹ tí a jẹ. Wọn sì nfún ara ní okun. Pẹ̀lúpẹ̀lú wọn wà fún àtúnṣe àti idàgbàsókè àwọn iṣù ara. Àìtọ́ àwọn ajíra yí a máa fa ahọn àti ètè wíwú pẹ̀lú àwọn egbò ẹnun	Wara, ẹdọ-ẹran, àti ẹwà. Àwọn efo oríṣíríṣi
Niasini	Àwọn ajíra yi wà fún idàgbàsókè àti okun ara. Wọn máa nmú kí ara dán. Wọn sì njẹ kí onjẹ dà lákókò. Àìtọ́ àwọn ajíra yi nfa àrùn ara gbígbe, àìní ìfẹ́ sí onjẹ àti ara rírù	Onírúurú ẹfọ, eja àti eyin
Kolinni	Àwọn ajíra yí ṣe pàtàkì fún ọ̀rà nínú ara. Àìtọ́ àwọn ajíra yí nfa àìsàn awo àti ẹdọ ara	Ẹdọ, pupa-eyin, oolo ẹran, awo ara-ẹran, ọkàn ẹran, wàrà àti àwọn ẹfọ
C	Àwọn ajíra yí wà fún idiwo arùn ekúru ‘scurvy’, àti fún idiwo arùn isọ̀n-ẹjẹ ara. Wọn wà fún ikọ̀lú àwọn àìsàn Alamo buburu àti oroo wọn. Àwọn ajíra yí wúlò fún iwosan ara ní igbà àìsàn	Àwọn onírúurú ọsàn, ẹfọ, ope-oyinbo, àwọn ata-wewe, tomati, alubosa àti atarodo
D	Àwọn ajíra yí wà fún idabobo ètò bí eegun ara ṣe nbá ara wọn ṣe pọ. Wọn wà fún idàgbasoke àti idiwo ikolu arùn eegun ara. Àìtọ́ àwọn ajíra yí le fa àrùn ọpá ehin àti ehin kike.	Epo, ẹdọ àti àwọn onírúurú eja, pupa eyin, ẹdọ ẹran
E	Àwọn ajíra yí wà fún itọ́jú awo ara. Wọn sì máa nmú ara dan. Aisi tàbí àìtọ́ àwọn ajíra yi máa nfa agan yiya láarín àwọn ẹranko. Ó sì nfa kí àwọn ẹranko máa lee ní àtọ́ tó ja faafa	Àwọn ẹran oríṣíríṣi àti ẹfọ, wàrà
K	Àwọn ajíra yi wà fún kí ẹjẹ di ẹ́pá ní igbà tí a bá fi ara sese. Aisi tàbí àìtọ́ àwọn ajíra yí máa nfa kí ẹjẹ máa lee di ẹ́pá, àti kí ẹjẹ máa wo ní awoju	Àwọn onírúurú ẹfọ